

Gesinne wat misdaadgeweld oorleef - 'n Narratief-Pastorale soeklig

deur

Rudolph Opperman

Voorgelê as gedeeltelike vervulling van die vereistes
vir die graad

**Philosophiae Doctor
in
Praktiese Teologie**
(Pastorale Gesinsterapie)

aan die

Fakulteit Teologie
Universiteit van Pretoria

Promotor : Prof. JC Müller
Departement : Praktiese Teologie

Pretoria
September 2000

□ My kollega, ds. Chris Ham
Dankie
Hierdie studie was nie 'n leier swaarder' moes my werk en
lewe bestuurbaar word. Hy kon nie van my nie tot 'n uitgangspunt.

Ek wil graag aan die einde van hierdie studie vir die volgende persone en instansies dankie sê:

- ~~Minne Anne en Henries Pretorius, wat op 'n kritiese stadium gehelp het~~
- My vrou, Antoinette en ons kinders Christa, Claudi en Barend. Dankie vir julle aanmoediging en dankie dat julle met my afskeeptydjes tevrede was.
- ~~Die Universiteit van Pretoria wat my toegestaan het om die studie te voltooien~~
- My ma, Claudine, vir haar voortdurende ondersteuning en belangstelling.
- Prof. Julian Müller wat as promotor duidelike leiding gegee het. Dit was vir my 'n groot voorreg om onder sy leiding en kundigheid hierdie navorsing te kon aanpak.
- ~~finansiering vir hierdie studie was 'n nie meer ondienbaar voorwaarde nie~~
- My mede-studente wat as 'n klankbord en 'n forum gedien het, waar idees getoets en deurgepraat kon word.
- ~~Aan my geselskap van vriende~~
- Me Thea Heckroodt, me Jacquelene Theunissen en mnr Philip de Villiers van die Merensky-Biblioteek, wat uit hulle pad gegaan het om vir my die nodige bronne te bekom en aan te stuur.
- Me Ena Kunz, wat met haar kundigheid meer as net taalversorging gedoen het. Sy het ook deur haar oopregte belangstelling vir my aangemoedig om die studie te voltooi.
- Me Emelia Swanepoel, vir die vertaling van die opsomming van die proefskrif.

- My kollega, ds. Chris Harris, wat partykeer swaarder moes trek wanneer ek nie beskikbaar was nie. Hy kon ook saam met my 'n klip uitspoeg as ek moedeloos geword het.
- Mnre. Koos en Hannes Pretorius, wat op 'n kritieke stadium gehelp het met die duplisering van die proefskrif.
- Die gemeente Potgietersrus-Suid wat my toegelaat het om die studie te kon aanpak.
- Almal wat bereid was om hulle seer stories met my te deel.
- Die Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing, wat deur gedeeltelike finansiering, hierdie studie waarin 'n eie mening gereflekteer kon word, moontlik gemaak het.
- Aan God al die eer!

In hoofstuk 4 word onder ander nagegaan wat die Bybel so oor regte lewe gesê het, en hoe die leiding en hoop - veral wat dit in verband gelying is met uitgelande van die land van Suid-Afrika - gevind word. Hierdie hoofstuk gaan dan ook op die vrees, somtipes en "takels" wat daar nie Christelike huise nie, en dan veral die Bibel oor die onderwerp te sê het, van die voorval te praat.

In hoofstuk 5 is verder geopen om die huidige situasie te onthouek met betrekking tot miedandysweld. Na die afdeling oor fisiese geweld en die verskillende moontlike aktiwiteite wat hierdie kan word, kom 'n afdeling oorstrukturele geweld van die vrse. Hierdie hoofstuk gaan dan ook op die invloed wat die socio-politieke veranderinge in Suid-Afrika op die grondelinge in die land het, te beskryf.

Wensel hoofstuk 6 word met behulp van die narratief-pastorale benadering, ondersoek gedoen na gesinne wat misdaadgeweld oorleef het. Daar word aan die hand van gevraagstudies, 'n sistematiese geesteswetenskaplike benadering, proses, beskryf wat

In die verhandeling word Narratief-pastorale navorsing gedoen oor gesinne wat misdaadgeweld oorleef het. In 'n land waar misdaadgeweld nie 'n vreemde verskynsel is nie, word dit al hoe meer nodig dat leraars en ander persone in die helpende professies toegerus sal wees om gesinne wat deur misdaadgeweld getref is, by te staan. Hierdie navorsing hoop om 'n bydrae in hierdie verband te lewer.

In hoofstuk 1 val die soeklig op die aanloop tot die navorsing, die plasing van die navorsing binne die prakties-teologiese raamwerk, die doel van die ondersoek en die navorsingsverloop.

In hoofstuk 2 word woorde en konsepte wat in die navorsing gebruik gaan word, soos eerste-, tweede- en derde-orde kubernetika en hoe dit verband hou met die narratief-pastorale gesigspunte, nader toegelig. Begrippe soos gemeente, gesin, geweld, slagoffer en *survivor*-gesinne, word ook bespreek.

Omdat die navorsing binne die veld van die gesinsterapie val, is 'n hoofstuk oor die gesin meer volledig uitgewerk. Deurentyd word daar verwys na die invloed wat misdaadgeweld op die gesin sou hê. Hoofstuk 3 gee dus aandag aan gesinne in die Bybelse tyd en ook aan moderne gesinne. Die ontwikkeling van die gesin se eie storie kom aan die orde, asook die rol wat die geloofsgemeenskap speel wanneer 'n gesin deur misdaadgeweld getref sou word.

In hoofstuk 4 word onder andere nagegaan wat die Bybel sê oor begrippe soos geweld, vrede, lyding en hoop - veral waar dit in verband gebring is met slagoffers van misdaadgeweld. Hierdeur is gepoog om die sieninge, aannames en "beliefs" wat deur die Christelike tradisie en dan veral die Bybel oor die onderwerp te sê het, aan die woord te stel.

In hoofstuk 5 is verder gepoog om die huidige situasie te ondersoek met betrekking tot misdaadgeweld. Na die afdeling oor fisiese geweld en die verskillende modelle hoe dit hanteer kan word, kom 'n afdeling oor strukturele geweld aan die orde. Hier is veral gepoog om die invloed wat die sosio-politieke veranderinge in Suid-Afrika op die geweldsituasie in die land het, te beskryf.

Vanaf hoofstuk 6 word met behulp van 'n pastorale narratiewe benadering, ondersoek gedoen na gesinne wat misdaadgeweld oorkom (*survive*) het. Daar word aan die hand van gevallestudies, 'n sistematies-gestruktureerde, hermeneutiese proses, beskryf waar misdaadgeweld wat een of meer lede van 'n Christen-gesin getref het, pastoraal-teologies te verhelder en te vernuwe, sodat die slagoffer en sy gesin hulle verhaal kan herinterpretteer en sinvol voortgaan (*survive*).

Omdat pastorale sorg egter breër as net pastorale beraad is, is in die laaste hoofstuk voorstelle gemaak hoedat die pastor en die geloofsgemeenskap

- sorg kan dra vir die individu en sy/haar gesin wat deur misdaadgeweld getref is,
- sorg vir die gemeenskap van die gelowiges wat die gesin wat deur misdaadgeweld getref is, moet ondersteun,
- sorg vir die Christelike tradisie en
- sorg vir die "issues" en bekommernisse van die kulturele konteks waarbinne alles plaasvind.

Wanneer daar narratief-pastoraal na gesinne wat deur misdaadgeweld getref is, gekyk word, gaan daar heelwat moontlikhede oop waarbinne gesinne heel kan word:

- Tydens pastorale gesprekke met die gesin kan hulle deur die vertel en herinterpretiering van hul verhale, tot 'n nuwe verstaan kom en op 'n nuwe manier heel word.
- Wanneer 'n geloofsgemeenskap sy taak reg verstaan, kan gesinne wat deur misdaadgeweld getref is, gekoester en versterk word.
- Wanneer 'n land stukkend is as gevolg van armoede en geweldmisdaad, kan die pastor as geloofsleier, die geloofsgemeenskap mobiliseer om by gemeenskapsprojekte wat dié sake aanspreek, betrokke te raak.
- As geloofsleier kan die pastor 'n groot rol speel om 'n verstarde kulturele denkwyse aan te spreek, sodat mense weer nuut kan dink oor die geweldsituasie waarin ons land verkeer.

Chapter 5 continues the examination of the pastoral situation regarding家庭暴力。Following a section on physical violence and models to cope with it, there is a section on structural violence, in which an attempt is made to describe the influences which ongoing political changes in South Africa are having on the violence rate in the country。

From Chapter 8 onwards research is done with a pastoral-narrative approach on family violence.

Synopsis

In this dissertation narrative-pastoral research is done on families that have survived criminal violence. In a country where criminal violence has become a common occurrence, it has become increasingly necessary for pastors and other persons in supportive professions, to become fully equipped, to give comfort and succour to families that have been victims of criminal violence. This research endeavours to make a contribution in this respect.

Chapter 1 highlights the approach to the research within the practical-theological framework, the goal of the research and the course it follows.

Chapter 2 explains words and concepts that will be used in the research, such as first, second and third order cybernetics. It also explains the relevance between these words and concepts and the narrative-pastoral viewpoints. Concepts such as congregation, family, violence, victim and survivor-families, are discussed.

As the research falls within the field of family therapy, the concept of the family is expounded in more detail in the next chapter. There is continual reference to the influence that criminal violence would have on a family. Chapter 3 therefore devotes attention to families during the Bible times, as well as to modern families. The development of the family's own story also receives attention. So does the role played by the congregational family, when a family experience criminal violence.

Chapter 4 focusses *inter alia* on the Bible's views on concepts such as violence, peace, suffering and hope - especially where they concern victims of criminal violence. Thus the research endeavours to reveal the views, suppositions and beliefs of Christian tradition and the Bible itself, on this topic.

Chapter 5 continues the examination of the current situation regarding criminal violence. Following a section on physical violence and models to cope with it, there is a section on structural violence, in which an attempt is made to describe the influence which socio-political changes in South Africa are having on the violence rate in this country.

From Chapter 6 onwards research is done with a pastoral-narrative approach on families who

have survived criminal violence. Case studies are employed to describe a systematically structured hermeneutical process, in which one or more members of a Christian family suffered criminal violence, where pastorally-theologically enlightened and renewed, so that the victims and their families were able to re-interpret their stories and survive meaningfully.

As pastoral care entails more than mere narrative, the last chapter consists of suggestions on how the pastor and the congregational family can

- care for the individuals and families who have suffered criminal violence,
- nurture the community of believers who must support the victims of criminal violence,
- see to Christian traditions and
- see to the issues and anxieties of the cultural context within which everything takes place.

When families who have suffered criminal violence are viewed narrative-pastorally, several possibilities within which such families can become whole again, become apparent:

- Pastoral conversations with the family may help them to reach new understanding and become whole again in a new way by telling and re-interpreting their stories.
- When a congregational family fully understands its task, families who have suffered criminal violence, may be cherished and strengthened by it.
- When a country is shattered as a result of poverty and criminal violence, the pastor, as a religious leader, may mobilise the congregational family to become involved in communal projects which address these problems.
- As religious leader the pastor may play an important role in changing the rigid cultural mental attitude, so that people may be able to see the violence in our country from a new perspective.

INHOUDSOPGawe

Hoofstuk 2

	Hoofstuk 2	Bladsy
Dankie	Hoofstuk 2	i
Opsomming	Hoofstuk 2	iii
Synopsis	Hoofstuk 2	v
1.	Eerste-, Tweede- en Derdeplaaslike teologie	26
2.	Hoofstuk 1	26
2.1.	Veralgemeenliking van denktuig	26
2.2.	Inleiding	27
1.	Aanloop tot die navorsing	4
1.1	Persoonlike ervaring	4
1.2	Landsomstandighede	7
2.	Plasing van die navorsing.	9
2.1	Plasing binne die praktiese-teologiese raamwerk	9
2.2	Praktiese-teologiese benadering	11
2.2.1	Inleiding	11
2.2.2	Benaderings binne die praktiese teologie	11
2.2.2.1	Benaderings rondom die teorie-praxis	11
2.2.2.1.1	Zerfass	12
2.2.2.1.2	Riet Bons-Storm	13
2.2.2.1.3	G.D.J. Dingemans	13
2.2.2.1.4	Suid-Afrikaanse Praktiese Teoloë	14
2.2.2.2	Narratiewe benadering	16
3.	Doel van die ondersoek	18
4.	Navorsingsverloop	19
4.1	Geesteswetenskaplike oriëntasie	20
4.1.1	Positivistiese navorsing	20
4.1.2	Anti-positivistiese navorsing	21
4.2	Kwalitatiewe navorsing	23
4.3	Empiriese navorsing	24
5.	Opbou van die proefskrif	25
6.	Gemeente	53
7.	Gesin	56

6.	Geweld	57
6.1	Moord	57
6.2	Hoofstuk 2	57
6.3	Soeklig op toepaslike begrippe en konsepte	57
	Referensies	57
1.	Inleiding	26
2.	Eerste-, Tweede- en Derde Orde Kernetika	26
2.1	Verskuiwing van denke.	26
2.2	Eerste Orde Kernetika.	27
2.2.1.	Reduksionisme of atomisme	27
2.2.2.	Lineêre oorsaaklikheid	27
2.2.3.	Neutrale objektiwiteit	28
2.3	Tweede Orde Kernetika	28
2.3.1	"Eko"	30
2.3.2	"Sistemies"	30
2.3.2.1	Organisasie en struktuur	32
2.3.2.2	Struktuurdeterminisme	32
2.3.2.3	Outonomie	32
2.3.2.4	Strukturele koppeling	32
2.3.2.5	Konstruktivisme	33
2.4	Derde Orde Kernetika	33
2.4.1	Taal	34
2.4.2	Stories	36
3.	Narratief pastorale gesigspunt	38
3.1	Pastor	38
3.1.1	Die Pastor as ampsdraer	39
3.1.2	Die Pastor en die Narratiewe pastoraat	41
3.1.3	Die pastor en sy eie storie	43
3.2	Narratiewe pastoraat	44
3.2.1	Milton Erickson	45
3.2.2	Charles V. Gerkin	46
3.2.3	Michael White	48
3.2.4	Ivan Boszormenyi-Nagy	49
3.2.5	Julian C. Müller	50
4.	Gemeente	53
5.	Gesin	56

6.	Geweld	Hoofstuk 3: Soeklig op die gesin	57
6.1	Moord		57
6.2	Aanranding		58
6.3	Roof		58
	Gesinne in die Bybelse tyd		59
	In Sosioloë-Psychologiese perspektief		59
7.	Slagoffer		59
7.1	Direkte slagoffer	in die Ou Testamentiese tydperk	59
7.2	Indirekte slagoffer	korporatiewe verantwoordelikheid	59
	Die gesin in verskeie vorme		60
8.	“Survivor gesinne”		61
	Die gesin in die Nuwe Testamentiese tydperk		61
8.1	Perspektiewe van deurlopende op die gesin binne		61
8.1.1	Perspektiewe wat Paulus op die gesin binne		61
8.1.2	Ander gesigpunte om gesinne te interpreteer		61
8.1.3	Vergondiging		61
8.1.4	Skoning		62
8.1.4.1	Verlossing		62
8.1.4.2	Pneumatologie		64
	Die “moderne” gesin		65
8.2	Hoe lyk die moderne gesin?		65
8.2.1	Geloofsinstelling		69
8.2.2	Ongewinsimvibede		69
8.2.3	Gesinne van kerkeoms		69
8.2.4	Gedraggeverhoudinge		69
8.2.4.1	Komplementêre verhoudinge		69
8.2.4.2	Simmetriese verhoudinge		69
8.2.4.3	Wederkerige verhoudinge		69
8.2.5	Emosionele verbindinge		69
8.2.5.1	“Enmeshment”		69
8.2.5.2	“Disengagement”		70
8.2.6	Die uitgebreide gesin as steunstelsel		70
8.2.7	Die geloofsgemeenskap as ‘n steunstelsel		70
8.2.8	Die geloofsgemeenskap en quadaadgtweid		70
	Die ontwikkeling van die gesin so vla stuur		70
4	Die ontwikkeling van die gesin so vla stuur		104
4.1	Aanpassing by verandering		105
4.2	Die rol van die geloofsgemeenskap		107

Hoofstuk 4

Hoofstuk 3: Soeklig op die gesin

1.	Inleiding	62
2.	Gesinne in die Bybelse tyd	63
2.1	'n Sosiaal-Psigologiese perspektief	63
2.1.1	Algemene waarhede	66
2.1.2	Gesinsperspektiewe in die Ou Testamentiese tydperk	67
2.1.2.1	Die beginsel van korporatiewe verantwoordelikheid	67
2.1.2.2	Die rol van die verbond	69
2.1.2.3	Die vaderfiguur in die gesin	72
2.1.3	Gesinsperspektiewe in die Nuwe Testamentiese tydperk	74
2.1.3.1	Perspektiewe wat Jesus op die gesin bring	75
2.1.3.2	Perspektiewe wat Paulus op die gesin bring	79
2.1.4	Ander gesigshoeke om gesinslewe te interpreteer	81
2.1.4.1	Verbond	81
2.1.4.2	Skepping	82
2.1.4.3	Verlossing	83
2.1.4.4	Pneumatologie	84
3.	Die "moderne" gesin	85
3.1	Hoe lyk die moderne gesin?	88
3.1.1	Geloofsysteme	89
3.1.2	Omgewingsinvloede	92
3.1.3	Gesinne van herkoms	95
3.1.4	Gedragsverbindinge	97
3.1.4.1	Komplementêre verhoudinge	97
3.1.4.2	Simmetriese verhoudinge	98
3.1.4.3	Wederkerige verhoudinge	98
3.1.5	Emosionele verbindinge	99
3.1.5.1	"Enmeshment"	99
3.1.5.2	"Disengagement"	100
3.1.6	Die uitgebreide gesin as steunstelsel	101
3.1.7	Die geloofsgemeenskap as 'n sisteem	102
3.1.8	Die geloofsgemeenskap en misdaadgeweld	103
4.	Die ontwikkeling van die gesin se eie storie	104
4.1	Aanpassing by verandering	105
4.2	Die rol van die geloofsgemeenskap	107
5.3.2	Hoop en verandering	150
5.3.3	Verbeelding en verandering	152

Hoofstuk 4

Soeklig op Bybelse begrippe wat figureer by "survivors" van misdaadgeweld

1.	Inleiding	108
2.	Geweld	109
2.1	Gewelddadige samelewing in die Bybelse tyd	109
2.2	Jesus en geweld	111
3.	Vrede	114
3.1	Restitusie	114
3.2	Vergifnis	117
3.3	Versoening	120
3.3.1	Kerugmatiese verkondigingsmodel	120
3.3.2	Eduktiewe relasiemodel	121
3.3.3	Pneumatologiese model	122
3.4	Geregtigheid	128
3.4.1	Geregtigheid in die Ou Testamentiese tyd	128
3.4.2	Geregtigheid in die Nuwe Testamentiese tyd	129
3.4.3	Die bron van geregtigheid	130
3.4.4	Die wese van geregtigheid	131
3.4.5	Die gestaltes van geregtigheid	131
3.4.5.1.	Geregtigheid en straf	131
3.4.5.2.	Gelykheid en ongelykheid	132
3.4.5.3.	Karakter van die wet	132
3.4.5.4.	Verskeidenheid van geregtigheidsgestaltes	133
3.4.6	Geregtigheid en liefde	134
4.	Lyding	135
4.1	Die Bybel en lyding	135
4.2	Die teodisee vraagstuk	136
4.3	Pastoraat en lyding	141
4.4	Lyding en die geloofsverhaal	144
5.	Hoop	145
5.1	Hoop in die Ou Testament	145
5.2	Hoop in die Nuwe Testament	146
5.3	Terapeutiese dimensies van Christelike hoop	147
5.3.1	Hoop en wanhoop	147
5.3.2	Hoop en verbeelding	150
5.3.3	Verbeelding en verandering	152

Hoofstuk 5

Soeklig op Geweld

1.	Inleiding	153
2.	Fisiese geweld	154
2.1	Post traumatiese stres-sindroom (PTSS)	156
2.2	Stres-persoon-reaksie-model	159
2.3	Kübler-Ross se model	160
2.4	Traumatiese stres-respons model	162
3.	Geweld-trauma en die gesin-sisteem	164
4.	Strukturele geweld	168
4.1	Sosio-politieke veranderinge in Suid-Afrika en geweld	169
4.1.1	Instink-gedrewe geweld	175
4.1.2	Geweld as aangeleerde gedrag	176
4.1.3	Geweld as reaksie op frustrasie	176
4.1.4	Geweld as mag	177
4.1.5	Geweld as kommunikatiewe gebeure	178
4.1.6	Geweld en liefde	178
5.	Geweld en die rol van die geloofsgemeenskap	179

1.	Geen	180
2.	Geen	180
3.	Geen	180
4.	Geen	180
5.	Geen	180
6.	Geen	180
7.	Geen	180
8.	Geen	180
9.	Geen	180
10.	Geen	180
11.	Geen	180
12.	Geen	180
13.	Geen	180
14.	Geen	180
15.	Geen	180
16.	Geen	180
17.	Geen	180
18.	Geen	180
19.	Geen	180
20.	Geen	180
21.	Geen	180
22.	Geen	180
23.	Geen	180
24.	Geen	180
25.	Geen	180
26.	Geen	180
27.	Geen	180
28.	Geen	180
29.	Geen	180
30.	Geen	180
31.	Geen	180
32.	Geen	180
33.	Geen	180
34.	Geen	180
35.	Geen	180
36.	Geen	180
37.	Geen	180
38.	Geen	180
39.	Geen	180
40.	Geen	180
41.	Geen	180
42.	Geen	180
43.	Geen	180
44.	Geen	180
45.	Geen	180
46.	Geen	180
47.	Geen	180
48.	Geen	180
49.	Geen	180
50.	Geen	180
51.	Geen	180
52.	Geen	180
53.	Geen	180
54.	Geen	180
55.	Geen	180
56.	Geen	180
57.	Geen	180
58.	Geen	180
59.	Geen	180
60.	Geen	180
61.	Geen	180
62.	Geen	180
63.	Geen	180
64.	Geen	180
65.	Geen	180
66.	Geen	180
67.	Geen	180
68.	Geen	180
69.	Geen	180
70.	Geen	180
71.	Geen	180
72.	Geen	180
73.	Geen	180
74.	Geen	180
75.	Geen	180
76.	Geen	180
77.	Geen	180
78.	Geen	180
79.	Geen	180
80.	Geen	180
81.	Geen	180
82.	Geen	180
83.	Geen	180
84.	Geen	180
85.	Geen	180
86.	Geen	180
87.	Geen	180
88.	Geen	180
89.	Geen	180
90.	Geen	180
91.	Geen	180
92.	Geen	180
93.	Geen	180
94.	Geen	180
95.	Geen	180
96.	Geen	180
97.	Geen	180
98.	Geen	180
99.	Geen	180
100.	Geen	180
101.	Geen	180
102.	Geen	180
103.	Geen	180
104.	Geen	180
105.	Geen	180
106.	Geen	180
107.	Geen	180
108.	Geen	180
109.	Geen	180
110.	Geen	180
111.	Geen	180
112.	Geen	180
113.	Geen	180
114.	Geen	180
115.	Geen	180
116.	Geen	180
117.	Geen	180
118.	Geen	180
119.	Geen	180
120.	Geen	180
121.	Geen	180
122.	Geen	180
123.	Geen	180
124.	Geen	180
125.	Geen	180
126.	Geen	180
127.	Geen	180
128.	Geen	180
129.	Geen	180
130.	Geen	180
131.	Geen	180
132.	Geen	180
133.	Geen	180
134.	Geen	180
135.	Geen	180
136.	Geen	180
137.	Geen	180
138.	Geen	180
139.	Geen	180
140.	Geen	180
141.	Geen	180
142.	Geen	180
143.	Geen	180
144.	Geen	180
145.	Geen	180
146.	Geen	180
147.	Geen	180
148.	Geen	180
149.	Geen	180
150.	Geen	180
151.	Geen	180
152.	Geen	180
153.	Geen	180
154.	Geen	180
155.	Geen	180
156.	Geen	180
157.	Geen	180
158.	Geen	180
159.	Geen	180
160.	Geen	180
161.	Geen	180
162.	Geen	180
163.	Geen	180
164.	Geen	180
165.	Geen	180
166.	Geen	180
167.	Geen	180
168.	Geen	180
169.	Geen	180
170.	Geen	180
171.	Geen	180
172.	Geen	180
173.	Geen	180
174.	Geen	180
175.	Geen	180
176.	Geen	180
177.	Geen	180
178.	Geen	180
179.	Geen	180
180.	Geen	180
181.	Geen	180
182.	Geen	180
183.	Geen	180
184.	Geen	180
185.	Geen	180
186.	Geen	180
187.	Geen	180
188.	Geen	180
189.	Geen	180
190.	Geen	180
191.	Geen	180
192.	Geen	180
193.	Geen	180
194.	Geen	180
195.	Geen	180
196.	Geen	180
197.	Geen	180
198.	Geen	180
199.	Geen	180
200.	Geen	180
201.	Geen	180
202.	Geen	180
203.	Geen	180
204.	Geen	180
205.	Geen	180
206.	Geen	180
207.	Geen	180
208.	Geen	180
209.	Geen	180
210.	Geen	180
211.	Geen	180
212.	Geen	180
213.	Geen	180
214.	Geen	180
215.	Geen	180
216.	Geen	180
217.	Geen	180
218.	Geen	180
219.	Geen	180
220.	Geen	180
221.	Geen	180
222.	Geen	180
223.	Geen	180
224.	Geen	180
225.	Geen	180
226.	Geen	180
227.	Geen	180
228.	Geen	180
229.	Geen	180
230.	Geen	180
231.	Geen	180
232.	Geen	180
233.	Geen	180
234.	Geen	180
235.	Geen	180
236.	Geen	180
237.	Geen	180
238.	Geen	180
239.	Geen	180
240.	Geen	180
241.	Geen	180
242.	Geen	180
243.	Geen	180
244.	Geen	180
245.	Geen	180
246.	Geen	180
247.	Geen	180
248.	Geen	180
249.	Geen	180
250.	Geen	180
251.	Geen	180
252.	Geen	180
253.	Geen	180
254.	Geen	180
255.	Geen	180
256.	Geen	180
257.	Geen	180
258.	Geen	180
259.	Geen	180
260.	Geen	180
261.	Geen	180
262.	Geen	180
263.	Geen	180
264.	Geen	180
265.	Geen	180
266.	Geen	180
267.	Geen	180
268.	Geen	180
269.	Geen	180
270.	Geen	180
271.	Geen	180
272.	Geen	180
273.	Geen	180
274.	Geen	180
275.	Geen	180
276.	Geen	180
277.	Geen	180
278.	Geen	180
279.	Geen	180
280.	Geen	180
281.	Geen	180
282.	Geen	180
283.	Geen	180
284.	Geen	180
285.	Geen	180
286.	Geen	180
287.	Geen	180
288.	Geen	180
289.	Geen	180
290.	Geen	180
291.	Geen	180
292.	Geen	180
293.	Geen	180
294.	Geen	180
295.	Geen	180
296.	Geen	180
297.	Geen	180
298.	Geen	180
299.	Geen	180
300.	Geen	180
301.	Geen	180
302.	Geen	180
303.	Geen	180
304.	Geen	180
305.	Geen	180
306.	Geen	180
307.	Geen	180
308.	Geen	180
309.	Geen	180
310.	Geen	180
311.	Geen	180
312.	Geen	180
313.	Geen	180
314.	Geen	180
315.	Geen	180
316.	Geen	180
317.	Geen	180
318.	Geen	180
319.	Geen	180
320.	Geen	180
321.	Geen	180
322.	Geen	180
323.	Geen	180
324.	Geen	180
325.	Geen	180
326.	Geen	180
327.	Geen	180
328.	Geen	180
329.	Geen	180
330.	Geen	180
331.	Geen	180
332.	Geen	180
333.	Geen	180
334.	Geen	180
335.	Geen	180
336.	Geen	180
337.	Geen	180
338.	Geen	180
339.	Geen	180
340.	Geen	180
341.	Geen	180
342.	Geen	180
343.	Geen	180
344.	Geen	180
345.	Geen	180
346.	Geen	180
347.	Geen	180
348.	Geen	180
349.	Geen	180
350.	Geen	180
351.	Geen	180
352.	Geen	180
353.	Geen	180
354.	Geen	180
355.	Geen	180
356.	Geen	180
357.	Geen	180
358.	Geen	180
359.	Geen	180
360.	Geen	180
361.	Geen	180
362.	Geen	180
363.	Geen	180
364.	Geen	180
365.	Geen	180
366.	Geen	180
367.	Geen	180
368.	Geen	180
369.	Geen	180
370.	Geen	180
371.	Geen	180
372.	Geen	180
373.	Geen	180
374.	Geen	180
375.	Geen	180
376.	Geen	180
377.	Geen	180
378.	Geen	180
379.	Geen	180
380.	Geen	180
381.	Geen	180
382.	Geen	180
383.	Geen	180
384.	Geen	180
385.	Geen	180
386.	Geen	180
387.	Geen	180
388.	Geen	180
389.	Geen	180
390.	Geen	180
391.	Geen	180
392.	Geen	180
393.	Geen	180
394.	Geen	180
395.	Geen	180
396.	Geen	180
397.	Geen	180
398.	Geen	180
399.	Geen	180
400.	Geen	180
401.	Geen	180
402.	Geen	180
403.	Geen	180
404.	Geen	180
405.	Geen	180
406.	Geen	180
407.	Geen	180
408.	Geen	180
409.	Geen	180
410.	Geen	180
411.	Geen	180
412.	Geen	180
413.	Geen	180
414.	Geen	180
415.	Geen	180
416.	Geen	180
41		

Hoofstuk 6

Soeklig op 'n Pastoraal - Narratiewe benadering

1.	Inleiding	182
2.	Narratiewe benadering	183
2.1	Ontwikkeling van die Narratiewe benadering aan die hand van die linguistiese teorie	184
2.2	Die Narratiewe benadering in die praktyk	186
2.2.1.	Die sirkulêre verhaal	189
2.2.2	Die kronologiese verhaal	191
2.2.3	Die grafiese verhaal	192
2.2.3.1	Genogram	192
2.2.3.2	Ekokaart	192
2.2.3.3	Lewenslyn	193
2.2.4	Die eko-sistemiese verhaal	194
2.2.4.1	Dekonstruksie	195
2.2.4.2	Dekonstruktiewe luister	197
2.2.4.3	Dekonstruktiewe Vraagstelling	197
2.2.5	Die Ge-eksternaliseerde verhaal	198
2.2.6	Die geloofsverhaal	199
2.2.7	Die hipotetiese verhaal	204
2.3	Interkulturele gesprekvoering en die narratief	204
2.3.1	Vooroordele	208
2.3.2	Verandering	209
3.	<i>Pastoraal-Narratiewe benadering</i>	211
3.1	Geloofswaardes	212
3.2	"Unique outcomes"	214
3.2.1	Historiese unieke oplossings	214
3.2.2	Huidige unieke oplossings	215
3.2.3	Toekomstige unieke oplossings	215
3.3	Die rol van die Heilige Gees in die pastoraat	216

Hoofstuk 7

Soeklig op Sorg van "Survivor"-gesinne

1.	Inleiding	218
2.	Die "verstaan" van "survivor"-gesinne	220
3.	Die praxis in die konkrete situasie	223
3.1	Sorg aan die individu en gesin as mikrosisteem	225
3.1.1	Benutting van bronne	225
3.1.2	Stabiliteit	226
3.1.3	Persepsie	226
3.1.3.1	Help die gespreksgenoot om die noodverhaal te vertel	228
3.1.3.2	Help die gespreksgenoot om die verledeverhaal te vertel	229
3.1.3.3	Help die gespreksgenoot om die toekomsstorie in die verledestorie te ontdek	230
3.1.3.4	Help die gespreksgenoot om die verledeverhaal te herinterpreteer	230
3.1.3.5	Nooi die gespreksgenoot uit om aan die hand van die toekoms en toekomsdrome te gesels	233
3.2	Sorg deur die gemeente as meso-sisteem	233
3.2.1	Informele omgee-netwerk	234
3.2.1.1	Geheue	235
3.2.1.2	Verandering	236
3.2.1.3	Konflik	237
3.2.1.4	Hoop	238
3.2.2	Rituele en liturgiese handelinge	245
3.3	Sorg in die land as makrosisteem	249
3.3.1	Armoede	250
3.3.2	Ontstaan van 'n geweldskultuur	251
3.3.3	Apartheidsdenke	252

Hoofstuk 8 Refleksie op die navorsing

one day through the annual wood

1.	Inleiding	257
2.	Kritiese refleksie op die navorsing	258
3.	Kritiese refleksie op die navorsers	261

a crooked tree as all else was

Bibliografie	Since then three hundred years have run and under the leafy boughs 264
Bylaag 1 : Vraelys oor misdaadgeweld	But still the old wood stands, 275
Bylaag 2 : Questionnaire about criminal violence	and then a wise bough has spoken 282

The wood was broken up, they say,

by a weeping tree, weeping then,

and then a wise bough has spoken

pursued the boughs who had done

and knew that Rock Island Park, so

as good believers always do,

and form that day a shield and a lance

through those old woods a drift was made,

and many men wound in互相

and dodged and turned and bent about

and uttered words of righteous wrath

because 'twas such a crooked peat'

The calf path

one day through the primal wood
a calf walked home as good calves should

but made a trail all bent askew
a crooked trail as all calves do.

Since then three hundred years have fled
and I infer the calf is dead.

But still he left behind a trail
and thereby hangs my moral tail.

The trial was taken up next day
by a lone dog that passed that way;

and then a wise bell wether sheep
pursued the trail o'er vale and steep

and drew the flock behind him, too
as good bellwethers always do.

and form that day, o'er hill and glade,
through these old woods a path was made.

and many men wound in and out,
and dodged and turned and bent about,

and uttered words of righteous wrath
because 'twas such a crooked path;

but still they followed ... do not laugh,
the first migrations of that calf.

this forest path became a lane,
that bent and turned and turned again.

this crooked lane became a road,
where many a poor horse with his load
toiled on beneath the burning sun
and travelled some three miles in one.

and thus a century and a half
they trod the footsteps of that calf.

the years passed on in swiftness fleet;
the road became a village street;

and this, before men were aware,
a city's crowded thoroughfare.

and soon the central streets was this
of a renowned metropolis,

and men two centuries and a half
trod in the footsteps of that calf.
a hundred thousand men were led
by one calf near three centuries dead.

for men are prone to go it blind
along the calf-paths of the mind

and work away from sun to sun
to do what other men have done

they follow in the beaten track,

and out and in, and forth and back,

and still their devious course pursue

to keep the path that others do

they keep the path a sacred groove
along which all their lives they move,

but how the wise old wood gods laugh

who saw the first primeval calf.

- Author unknown.

Tydens my teologie-studies het ek meer en meer met die ander bevolkingsgroep van ons land gesê. Ryksnasie was ons party vir ons totalitaristiese regering na Soweto. In tradisionele "Kleurling"-voornahme was ons gaan soou en huisvesook golden hoek. Vir die eerste keer het ek regtig in dienst gemaak wat ons net aangebiede. Ek herinner my daar ons as studente vir mense te begin uitvoerig in sukte omstandighede moes bly, ons ook oor moet om ons in die jonger kinders te kry.

Hoe meer kontak ek met ander bevolkingsgroep gehad het, hoe meer het ek vinnig geleer wat elkeen sy unieke behoeftes gehad het. Ek herinner my 'n keer toe ek as student Pinkster op 'n plaasvereenkloof naby Lichtenburg